

Kábítószer és kriminalitás összefüggései a lengyel szakirodalom alapján

A kábítószer-fogyasztás Lengyelországban is periferiális jelenségként indult. A 60-as évek végére tehető kezdet szorosan összefüggött a lengyel hippimozgalom megjelenésével, tulajdonképpen a hippiszubkultúra egyik megjelenési formája volt. Mindamellett hiba lenne a toxikománia jelenségének egészét a hippimozgalommal összekapcsolni. Abból, hogy ezen csoportok tevékenysége — első sorban az ifjúság körében — hozzájárul a kábítószer elterjedéséhez, korántsem következik, hogy a kábítószer elválaszthatatlan tőlük, hogy a jelenség e csoporton kívül nem létezik.

A kábítószer-fogyasztás dinamikus elterjedéséről a 70-es évektől kezdődően beszélhetünk. Erre az időszakra esik a jelenség strukturális változása is. Míg a 60-as években kábítószeret pótló szereket használtak, és az úgynevezett klasszikus drog fogyasztása szórványosan fordult elő, addig a 70-es évek végén már szinte általánossá vált a házi készítésű lengyel heroin fogyasztása.

A 80-as években a toxikománia olyan méreteket öltött, amire még a különben pesszimista kriminológusok sem számítottak. Ez különböző okokra vezethető vissza, de alapvetően a politikai, gazdasági és társadalmi krízis eredménye. A fellépő nehézségek hozzájárultak a patológia különböző formáinak erősödéséhez, így a kábítószer elterjedéséhez is.

Ezt az időszakot a kábítószeret fogyasztó személyek számának aggasztó növekedése, a drogtól való függőségi fok mélyülése, továbbá a fiatalkorúak (17. életévig) és a fiatal felnőttek (25. életévig) részvételi arányának drámai emelkedése jellemzi.

A veszélyeztetettség tényleges helyzetére vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk. Egyfelől azért, mert az elvonó-gyógykezelés önkéntessége nem teszi lehetővé az arra rászoruló dependens személyek feltérképezését, gyógykezelésük elrendelését. Másfelől a már gyógykezelt személyekről készült nyilvántartás pontatlan, mind az ambuláns, mind a zárt pszichoterápiás intézményekben.

A lengyel Pszichoneurológiai Intézet adatai szerint minden 100 ezer lakosra átlagosan számítva 12 olyan kábítószer-fogyasztó jut, aki már gyógykezeltette magát. Ez az átlagszám a varsói vajdaságban a legnagyobb, 56,4 és a piotrowski vajdaságban a legkisebb, 0,3.

Maga a kábítószer-fogyasztás Lengyelországban — hasonlóan sok más országhoz — nem képez jogsértést. Ebből adódóan a bűnügyi statisztikai adatok kizárólag a kábítószerrel összefüggésben elkövetett bűncselekmények számadatára támaszkodhatnak.

Szólni kell a felderítési látenciáról, mely narkománia esetén különösen magas. A World Health Organization által elfogadott elv szerint minden statisztikai

számadatnál alkalmazni kell a 10-es szorzót, a kábítószer miatt veszélyeztetettek megközelítően reális számának megállapításához.

A Lengyel Törvényelőkészítő Bizottság jelentésének adatai szerint 1979—1983 között 174%-kal, 7955-ről 13 931-re nőtt a kábítószer-fogyasztók száma. Jelentősen, 45%-kal emelkedett a nyilvántartott dependens személyek száma. A tartós függésben élők különösen veszélyesek a társadalomra, ők adják a bűnözés egyik bázisát, közülük kerülnek ki a kábítószer-készítők és -forgalmazók.

A kábítószer-fogyasztó lakosságot magas fokú kriminalitás jellemzi, 1983-ban a vizsgált populáció 23%-ának, 3177 személynek a büntető felelősségre vonására került sor. Magas köztük a visszaesők aránya is. A narkománok bűnelkövetése az utóbbi időben 390%-kal emelkedett, ez megközelítőleg 3000 bűncselekményt jelent. A bűnelkövetők 90%-a 25 év alatti férfi.

A fiatalok narkotizálásának oka az emocionális éretlenségben keresendő, ez pedig abban mutatkozik meg, hogy az őket ért frusztrációkat nehezen tudják feldolgozni.

A számokból is kitűnik, hogy aggasztóan terjed a kábítószer-epidémia Lengyelországban. Ma már általános az úgynevezett lengyel heroin fogyasztása, amely hozzáférhetősége folytán gyakran idéz elő járványszerű fertőzöttséget. Ugyanakkor a kábítószer házi készítésének méreteitől függ a fekete piacon megjelenő drog mennyisége és ára.

A narkománok körében az a téves hiedelem dívik, hogy a saját szükséglet kielégítését szolgáló drog előállítás nem sért jogi normát. Ezt látszólag alátámasztja a bírói ítéletek liberalizmusa is. A rendszeres, szomatikus és pszichoterápiás kezelést igénylő kábítószer-fogyasztókat a bíróság nem szívesen ítéli el végrehajtható szabadságvesztésre még akkor sem, ha a súlyos bűncselekmény (pl. betöréses lopás, rablás) és a káros szenvedély között közvetett kapcsolat mutatható ki. A kábítószeres narkománok társadalmi veszélyességének alábecsülése — a rendőri szervek által alkalmazott repressziós intézkedések ellenére — hozzájárul az illegális ipar elterjedéséhez.

A szabadságvesztés-büntetés mellőzése, illetőleg ritka alkalmazása arra is visszavezethető, hogy a drogdependens személyekkel szemben alkalmazható szabadságkorlátozás kielégítő orvosi ellátás, megfelelő felügyelet hiányában végzetes lehet. A gyakorlatban nem egy esetben nehézségekbe ütközik a súlyos bűncselekményt elkövető narkomán rendőri fogdában vagy bírói ítélet alapján büntetés-végrehajtási intézetben történő elhelyezése.

A bv. intézetek dolgozóinak speciális képzése sem hozta meg a kívánt eredményt, a jelenlegi börtönviszonyok Lengyelországban nem teszik lehetővé a narkománok megfelelő gondozását. Pedig a preventív célú és pedagógiai tartalmú felelősségre vonásra a bűnelkövető kábítószereseknek is szükségük van. Más különben szárnyra kel a büntetlenség téves eszméje, mely önmagában is kriminogén tényező.

A bűncselekményt elkövető kábítószer-élvezők betegként való kezelése jól beilleszthető a depónalizálási folyamatba. Ennek ellenére sokan elismerik, hogy az elítéltek bizonyos százalékánál az elkülönítés, az intencionális nevelés alkalmazása elkerülhetetlen, a szabadságvesztés-büntetés nem szüntethető meg.

A lengyel helyzet ismertetésével fel akartam hívni a figyelmet arra, hogy szocialista társadalmi viszonyok között is számolni kell a világméretű toxikománia egyre terjedő fertőzésével.

Kállainé dr. Jakab Ágota

Felhasznált irodalom
Bulletin on Narkotics. Vol. XXXVI. No. 3.
July—September 1984. New York 1984. United
Nations 76. p.

T. W. Hanausek: Narkomania. Wydawnictwo
Prawnicze, W-wa 1976. 243. str.

Narkomania Znakiem Czasu, Wydawnictwo
Znaki Czasu, W-wa 1983. 156. str.